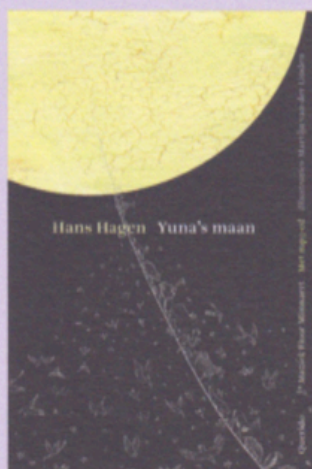

Yuna's maan

Tekst: Hans Hagen | Illustraties: Martijn van der Linden | Muziek: Floor Minnaart | Uitgeverij Querido

Over het boek

Yuna's maan is een unieke combinatie van proza, poëzie, muziek en beeld. Het boek is een raamver telling: een verhaal in een verhaal met daarin opgenomen gedichten/liedjes en uitgebouwd met kleurrijke illustraties. De schrijver wordt verteller en zanger op bijbehorende mp3-cd. De auteur leest het hele verhaal voor en zingt de gedichten met muzikale begeleiding. (Totale duur: 168 minuten.) Yuna's maan is een totaalbeleving dus.

Hans Hagen vertelt het verhaal van Yuna (12 jaar), de kleindochter van een verhalenvertelster. Omdat het schip met haar opa niet is teruggekeerd van zee, dwaalt oma over het eiland. Het is volle maan en eigenlijk vertelt ze dan altijd verhalen bij de zwarte steen. Oma vindt dat Yuna dat nu maar moet doen. Maar Yuna kan, wil en durft dat niet en is koortsig. Dan komt er een vreemdeling, Arp, op een mysterieuze manier op het eiland. Droomt Yuna dat nou of gebeurt dat werkelijk?

Het boek telt 109 pagina's verdeeld over 19 hoofdstukken. Er zijn 7 illustraties die een dubbele pagina beslaan. Ingesloten is een mp3-cd.

Relatie met het thema

Yuna's oma is de verteller van deze groep eilandbewoners. Opa is niet teruggekeerd van de visvangst. Oma kan daarom nu niet vertellen bij volle maan.

Lessuggesties

In de lessuggesties wordt de nadruk op het vertellen gelegd. Vertellen door de leerlingen en door de leerkracht. Veel verhalen beginnen met: 'Lang geleden was er geen angst en geen verlangen. Niets om bang voor te zijn.' Yuna's oma zegt over het vertellen van verhalen: 'Als je over iets van heel lang geleden vertelt, dan is het er weer even. Door verhalen hoef je niets te vergeten. Een verteller kan bovendien de zaken naar zijn hand zetten door er een draai aan te geven. Wil je iemand redden, dan verzin je een ander einde, een eind waar je graag in wilt geloven. Want: Wie niet komt, blijft verwacht.'

De verhalen van Arp, de aangespoelde reus in de koortsdromen van Yuna, gaan over de relatie tussen het eiland/de aarde en de maan.

• Introductie

Dit is zo'n boek dat leerlingen niet uit zichzelf kiezen. Daar is hulp van de leerkracht bij nodig. Begin daarom het boek als volgt te introduceren:

1. Laat de voorkant zien,
2. Lees de korte inhoud voor
3. Laat de illustraties op p.28/29 en 54/55 zien.
4. Laat een stukje van de cd horen H1 t/m 'en ze heeft ook last van haar vader, die snurkt weer als een zwijn.'
5. Lees de titels van de hoofdstukken voor (Inhoud)
6. Lees H4 p.23 voor.
7. Lees het gedicht op p.27 voor.

Vraag aan de leerlingen of ze een idee hebben wat dit voor boek is. Verken wat ze er in aanspreekt en wat niet. Inventariseer wie dit boek zou willen lezen. Waarschijnlijk zullen dat niet veel leerlingen zijn. Vertel dan dat dit het nieuwe voorleesboek wordt.

• Eerste voorleessessie

Voorlezen of luister cd:

Luister cd H1: De maan. H2: Hiii-iiii

Voorlezen H3. Kan ik blijven. Voorlezen H4. Rode pepers vanaf

cd. Na de vertelopdracht de tekst pas laten horen!

Bespreken (Vertel eens):

Probeer via de volgende vragen een gesprek over leeservaringen op gang te brengen.

- Wat zijn we over de plaats en de personages te weten gekomen? Vraag de leerlingen om aan te geven hoe ze dat te weten zijn gekomen. Inventariseer de gegevens over oma, Yuna, Arp
- Oma wil de traditie van vertelster in de familie houden en aan Yuna overdragen. Wat vind je daarvan?

Leeswerkvorm (p.16):

Deel aan twee leerlingen telkens één regel toe. Als de eerste de regel met de aangegeven emotie zegt, echoot de ander de regel na. Maak er een klankenspel van.

1. Waar blijft ze toch? (ongerust)
2. Zou er iets gebeurd zijn? (verbaasd)
3. Ik zeg... (aarzelend)
4. Ziek of in slaap gevallen? (mogelijkheden verkennen)
5. Zal ik eens gaan kijken hoe het zit. (dapper)
6. Ik zeg...verdriet. (conclusie)
(De grond beeft, er komt een schaduw over de mensen.)
7. Help, wat gróót! (verbazing)
8. Hij heeft benen als bomen. (verwondering)
9. Een wandelende scheepsmast. (poëtisch)
10. Wat een gigantische voeten. (niet te geloven)
11. De wereld beeft als hij loopt. (grappig)
12. Wat een knuisten heeft die gast! (aanbidding)
13. Ik zeg... (doortastend)

Vertellen: Rode pepers

Neem onderstaande verhaalstructuur door. Iedere episode wordt door een andere verteller gebracht. Een vorm van estafette vertellen.

Verhaalstructuur	Korte inhoud:
Inleiding: episode 1	Ooit lang geleden: geen angst, niets om bang voor te zijn. Alle soorten vogels beschermden elkaars nesten tegen vijanden. Merel en lammergier dagen elkaar uit. Sterkste vleugels/ langste tong.
Verhaalbegin: episode 2	Ooit, heel lang geleden...Op een dag vliegen ze over het huis van Felicia en Rosa, die rode pepers te drogen hangen.
Conflict: episode 3	Gier daagt uit: Wedstrijdje wie de meeste pepers kan eten? Merel stelt voor: rijtje van twaalf. Gier begint links en merel rechts. Wie het eerst bij de zeven is, krijgt de ander als toetje. Gier begint, maag in brand, maar hij wint. Merel heeft laatste wens. Snavel is vies, lijkt wel bloed. Eerst wassen, dan opeten op bord aan tafel.
Ontwikkeling: episode 4	Gier gaat akkoord. Wil snavel in vijver wassen. Vijver wil geen vieze snavel en zegt dat gier een pot of schaal moet halen om er water in te doen.
episode 5	Gier naar pottenbakker aan rand van bos. Gier vraagt om pot of schaal, en bord. Pottenbakker: Klei is op. Halen bij rivier.
episode 6	Gier naar rivieroever. Oever roept: Wat kom je doen? Gier mag met vieze snavel geen klei pakken. Eerst schep halen.
episode 7	Gier naar smid. De smid wil wel een schep maken, maar heeft geen vuur.
Climax: episode 8	Er kringelt rook in de tuin van Felicia en Rosa. Gier zegt onderweg: Ik zoek vuur voor een schep, Ik zoek klei voor een schaal, een schaal voor het water. Hoe moet hij het vuur meenemen? Platte steen op zijn rug. Op de steen een brandend stuk hout. Gier vliegt weg, wind blaast vuur in zijn veren. Gier in brand.
Afloop: episode 6	Als hij naar beneden stort ziet hij nog even de merel.

Beluister hierna het verhaal van de cd. Wat voegt die tekst toe?

- Tweede voorleessessie

Voorlezen of luister cd:

Voorlezen H5: Glim dof - goud lood. Voorlezen H6: De landing. Luister cd: H7 De vloedgolf. Luister cd H8 Achter de zeepaarden aan.

Bespreken (Vertel eens):

- Oma zegt: Dat later lang duurt als je op iemand wacht. Wat bedoelt ze daarmee?
- Arp zegt: Wie niet komt, blijft verwacht? Wat bedoelt hij daarmee?
- Laat de illustratie op p.40 en 41 nog eens zien. Yuna ziet al die dieren over het koord lopen. Hoe waarden de leerlingen die gave van Yuna?

Leeswerkvorm:

Declameren van het gedicht (p.36) op een geheimzinnige manier.

Glim dof - nat droog.

Rollende golven, het licht van de sterren.

Eb vloed - laag hoog.

Ruisend water, je hoort het van verre.

Zee zand - goud lood.

De meeuwen zijn stil de maan komt omhoog.

Groot klein - klein groot.

De maan bloeit op en gaat ook weer dood.

Glim dof - nat droog.

Glim dof - goud lood.

Vertellen: Het verhaal van Arp over Duzzo (H7 De vloedgolf en H8 Achter de zeepaarden aan.)

Verhaalstructuur:	Korte inhoud:
Inleiding: episode 1	Ooit heel lang geleden... was er geen angst en geen verlangen. Zeker niet op het eiland van Duzzo, de stokoude visser. Duzzo was veel vergeten, ook alle liedjes, behalve 'In weer of wind'.
Introductie: episode 2:	Duzzo had vroeger een vrouw en drie dochters. Ze maakten van zand een krokodil en een draak. Het lijkt of de zee schrikt van die dieren en zich terugtrekt. Ze willen naar de overkant lopen. Hun moeder loopt mee. Duzzo waarschuwt ze voor de zee. Dan komt de zee grommend aanrollen en neemt zijn vrouw en kinderen mee. Duzzo grijpt in een braamstruik om niet ook meegenomen te worden. Hij overleefde, smeekte de zee, bad en huilde. Duzzo krijgt een zeepaardje terug.
Verhaalbegin: episode 3	Op een avond sjokt Duzzo naar huis. Hij zet een glas water naast zijn bed en doet het zeepaardje erin.
Conflict: episode 4	Duzzo slaapt onrustig, wordt bezweet wakker, drinkt uit het glas het zeepaardje op.
Ontwikkeling: episode 5	De maag van een zeepaard is giftig. Duzzo begon te malen en raakte de draad kwijt. Hij gooide het net van zijn buurman uit, telkens opnieuw, tot er grote gaten in kwamen.
episode 6	De grote mensen zetten eten voor Duzzo neer. Duzzo viste en viste maanden lang. Tot op hij een dag gekleurde zeepaardjes ving.
Climax: episode 7	Duzzo gooide een plank in de golven en spande de zeepaardjes ervoor. De mensen reageerden enthousiast.
Afloop: episode 8	Zou Duzzo maar door zeilen tot hij zijn vrouw en dochters vindt?

- Derde voorleessessie

Voorlezen of luister cd: Voorlezen H9 Vier weken wachten. Voorlezen H10 Nu jij, H11 Koningin Zylibe en H12 De koningskraal (na het vertellen via cd beluisteren).

Bespreken (Vertel eens):

Ze moeten vier weken wachten tot het weer volle maan is. Er kan toch elke week, zelfs elke dag verteld worden? Of niet? Informatie zoeken: Vraag welke leerlingen informatie willen opzoeken over culturen waar bij volle maan verhalen worden verteld. Deze leerlingen brengen daarover verslag uit.

Leeswerkvorm (p.59 en 60)

Laat de leerlingen onderstaande dialoog eerst voor zichzelf lezen. Daarna lezen ze allemaal de tekst hardop (verklanken). Bespreek dan de inhoud. Waar gaat deze tekst over? Waarom wil oma dat Yuna goed leert vertellen? Hoe leert oma Yuna vertellen? Probeer haar didactiek in regels om te zetten. Is dat de beste manier om dingen te leren?

Verdeel de groep in tweeën: Oma en Yuna. Wissel individueel lezen af met collectief lezen. Als een tekst van oma uit meerdere zinnen bestaat, kunnen die door individuele leerlingen gelezen worden, maar zo dat er een mooi geheel ontstaat. Bespreek met welk gevoel oma vertelt en welk gevoel bij Yuna hoort.

Lees de tekst met inleving:

Oma: Was opa er maar. Hij is de beste van allemaal. Vissen is iets anders dan vangen! Het komt op kleine dingen aan...dat geldt

trouwens ook voor jou, Yuna.

Dus goed naar Arp luisteren hè, dan kun je het later nog beter.

Yuna: Wat kan ik beter?

Oma: Verhalen vertellen, jij hebt geluk. Je kunt de kunst van mij afkijken, en nu ook nog van hem. De zwarte steen is voor een dochter uit onze familie. Als ik er niet meer ben...

Yuna: Dan hebben we Arp nog.

Oma: Die blijft hier niet eeuwig. Alles verdwijnt of verdampt of verslijt. Alles, maar de verhalen niet, die komen steeds weer naar boven.

Yuna: Niet bij mij hoor.

Oma: Vertrouw me nou maar. Ergens in jou blijven al die zinnen hangen.

Yuna: Waar dan?

Oma: Zie je die lammergier daar?

'Ergens op een eiland leefden een merel en een lammergier. Ze daagden elkaar steeds uit. Wie had de sterkste vleugels? Wie de langste tong...

Oma en Yuna: Wie kon het mooist zingen? Wie kon het steilste duiken? Wie durfde het dichtst bij de zon?

Oma: Zie je wel, ik wist wel dat je het kon.

Vertellen

Koningin Zylibe en de koningskraal (H11 en 12).

Verhaalstructuur	Korte inhoud:
Inleiding:	Ooit, lang geleden, was er geen angst. Ooit, lang geleden, was er geen verlangen. Er was niets om bang voor te zijn.
Verhaalbegin: episode 1 episode 2	Maar dat was ver voor de tijd van koningin Zylibe. Zij ligt in bed en heeft het koud. Drie prinsen: eerste knikt, tweede steekt hand op, derde geeft kus. Ze wil naar buiten in de zon, De twee meertjes zien: het zoete en het zoute. Eerste trekt bed, tweede duwt bed, derde pakt haar hand. Ze geniet van zon, bloemen, vogels.
Conflict: episode 3	Een stem als glas roept haar: Zylibe, kom, kom. De dood komt te vroeg. Ze moet nog één ding doen: een opvolger benoemen.
Ontwikkeling: episode 4.0 episode 4.1 episode 4.2 episode 4.3	Ze vraagt de drie prinsen wie haar opvolgt, wie er koning wordt. Prins 1 en 2 roepen: Ik! Prins 3 zegt niets. Voor twee prinsen is het land te klein, zegt de koningin. Wie zal de beste zijn? De aller beste koning? Prins 1 en 2 brullen: Ik! Prins 3 veegt een traan van haar wang. Ademt ze nog wel? Prins 1 schraapt zijn keel, prins 2 schuifelt door het grind, prins 3 raakt haar aan. Ze doet één oog open en zegt: Ik ben er nog. Ik dacht aan mijn vader. Die zei: Een koning denkt nooit aan zichzelf. Als het moet geeft hij alles weg. Wie geef ik de kroon? Prins 1 geeft de kroon aan prins 2. Die bedankt hem. Prins 1 wordt kwaad: Je moet doen wat opa zei, dus geef die kroon aan mij. Prins 2 reageert dat het zo jaren door kan gaan. Hij is de wijste dus en hakt de knoop door. Het is immers geen pretje om koning te zijn. Tussen prins 1 en prins 2 volgt een gehakketak: wel/niet, mafkees/sufzak, leeghoofd/flapdrol.
episode 5	Zylibe denkt: ze zijn jong en sterk. Ze denken dat ze iets voor elkaar over hebben, maar gunnen elkaar niets, denken alleen aan zichzelf. Zylibe: Ik moet een edelmoedige koning kiezen. Die dag en nacht klaar staat. Die helpt als er nood is, met geld of een maaltijd.
episode 6	Soms weet een koning het ook niet, zoals nu als er ruzie is. Wie heeft er gelijk. Prins 1 zegt: Ik!, prins 2 ook. Prins 3 haalt zijn schouders op. Zylibe denkt: Wie schenk ik mijn kroon, wie past het best op de troon. De koningin heeft dorst. Prins 1 brengt een vat wijn, prins 2 een ton bier, prins 3 fris water uit het meer. De stem klinkt weer: Zylibe, ik wacht op je, kom... Nog even, zegt Zylibe, mijn zoons...
Climax episode 7	Ze ziet iets bij het zoutmeer: een slak. Ga terug, dat water wordt je dood. Koningin Zylibe drinkt een slokje wijn, toen bier, daarna water. Ze pakt een kistje van kersenhout en strooit de inhoud over de grond uit. Tussen alle edelstenen en parels moeten de prinsen de koningskraal zoeken. Prins 1 en 2 denken die gevonden te hebben. Prins 3 ligt languit in het zand. Prins 1 heeft de grootste parel, prins 2 de duurste. Prins 3 heeft niets, zegt hij. Maar als hij zijn hand opent ziet de koningin een slakje. De andere twee lachen hem uit. Zylibe pakt de kroon en zet hem op het hoofd van prins 3. Hij heeft de slak gered. In het zoutmeer zou die doodgaan. Laatste woorden van Zylibe: zorg voor de mensen en de dieren.
Afloop	Weer klinkt de stem: Zylibe, lieve, kom... De koningin zegt dat het mooi geweest is. Alles is gedaan. Ik kom. De nieuwe koning zegt: Moeder is dood. Wie draagt haar naar het graf? Ik, zeggen prins 1 en 2. Samen zegt de koning.

- Vierde voorleessessie H13 t/m 16

Voorlezen of luister cd:

Voorlezen H13 Een pad van maanlicht. Luister cd H14 Twee lammetjes. Luister cd H15 Wachten. Voorlezen H16 De schreeuw.

Bespreken (Vertel eens):

Haal het verhaal van de lammetjes terug. Wat voor betekenis zou dat verhaal kunnen hebben?

Leeswerkvorm (Begintekst van H15 Wachten)

Dit is een mooie ritmische tekst met sterke beelden. Vraag de leerlingen de tekst goed door te nemen. Bespreek de sfeer van de tekst en koppel er drie verschillende kleuren aan voor drie sfeerinsteken. Kies drie leerlingen uit om deze tekst aan een stuk door te lezen, waarbij de ene zin in de andere overloopt. Eén mooi ritmisch geheel als golven van de zee. Ieder heeft een andere stemmingskleur gekregen. Er wordt gelezen met een sterk gebruik van het temporeel accent (snel - langzaam) en functioneel gebruik van het dynamisch accent. De leerlingen bepalen ieder voor zich de woorden, zindelen of zinnen die met meer volume worden gelezen of juist met minder. Laat de drie leerlingen ieder hun tekst brengen. Bepaal met de rest van de groep welke kleur het beste bij de sfeer van dit verhaal past.

Eindig met het dirigeren van de tekst: geef met je armen het tempo aan, met de handen open en meer gesloten het volume en met de hoogte van de armen een lichtere of zwaardere setting.

'Het werd kouder na de geboorte van de lammetjes. De wind draaide naar het noorden. Hij kreeg de kracht van een storm. Toen van een orkaan. Messcherpe zandkorrels vlogen van de duinen. Ze stoven door kieren van stallen en huizen. Belandden in bedden en bekers en oren. Het wrakhuis verdween half onder het zand. Het gesnurk werd gedempt door het loeien van de storm.'

Stel daar tegenover onderstaand fragment van p.84:

'Na een week loeien had de wind genoeg gespeeld. De ene duintop had hij afgeplat, de andere verhoogd. Paadjes en kuilen waren verdwenen. Alles leek nieuw. De mensen spoelden de sla-plantjes schoon, de bedjes met bonen en postelein. Ze klopten het zand uit lakens en dekens. Pulkten hun oren schoon. En na drie dagen verscheen er een stipje aan de horizon. Yuna zag het als eerste. Ze rende het dorp in. "Een schip in de verte! Kom!"'

Naspelen

De episode op p.87 en 88 waarin Fiela (net als in H2) Híííí, roept wordt tot leven gebracht. Verdeel de rollen: Fiela, Sim, oma, Dinks moeder, Yuna's vader, Yuna, Dink, de vrouwen (ove-

rige meisjes), de mannen (overige jongens). Ieder kiest een kreet: Híííí, Bè hè hè of Mè hè hè. (Of een andere kreet.) In bovenstaande volgorde wordt begonnen. Laat er een prachtig klankenspel ontstaan, dat langzaam aanzwelt. Aan het eind doet iedereen mee en is het geluid op zijn hardst.

- Vijfde voorleessessie

Voorlezen of luister cd: Voorlezen H17 Een zebra zonder strepen. Beluisteren op cd H18 De poppenspeler. Voorlezen H19 De zon.

Bespreken (Vertel eens): Hoe is het verhaal afgelopen? Wie had tussendoor gedacht dat alles een droom van Yuna is? Welke aanwijzingen kon je daarvoor vinden? Haal het begin van de droom op p.11 nog even terug.

Verandering van waardering

Denk nog even terug aan de eerste waardering voor het boek. Noem dingen uit het verhaal of de manier waarop het verteld werd op. Wat sprak je aan?

Leeswerkvorm

In uit - af aan.

Strak los - span aan.

Geef mee - haal in één twee

En laat maar weer gaan.

In uit - af aan.

De zee neemt,

De zee geeft.

Het zeil gaat omhoog,

Het zeil wordt gereefd.

Vertellen

Bij p.40 en 41 vertellen we hoe Arp zijn hengel uitwierp. Langs zijn lijn lopen de dieren van de maan naar de aarde. Dat heeft hij drie keer gedaan: De landing p.37 met als laatste dier een zeepaard, Nu jij p.62 met als laatste dier een naaktslak, een zebra zonder strepen (een quagga) p.89. Vraag één van de leerlingen om de rol van Arp te nemen en de hengel naar de maan uit te slaan. Andere leerlingen vertellen welke dieren er naar beneden komen. Dit wordt nog twee keer herhaald, iedere keer met een ander laatste dier dat door iedereen wordt geroepen.

- Afsluiting

Bespreek hoe de leerlingen nu over het boek denken:

- Wat vonden ze bijzonder aan dit verhaal?
- Wat is de relatie tussen de vertellers? (Oma, Yuna en Arp)
- Welke patronen waren er in het verhaal te herkennen?
- Welke rol spelen de gedichten in het boek?
- Wat biedt de cd voor extra's?

Vraag de leerlingen een korte tekst te schrijven als typering van het verhaal en met een aanbeveling voor welke lezers dit een geschikt boek is.

Bespreek enkele teksten.

Afsluiting op schoolniveau

Kies samen met de leerlingen één verhaal uit waarvan de verhaalstructuur in de lessuggesties staat. Het verhaal wordt door meerdere vertellers gebracht, die elkaar per episode kunnen afwisselen. De vertellers kunnen gebruik maken van beschrijvend vertellen en vertellend spelen. (Zie de lessuggesties voor groep 8.)

Dit verhaal kan gevolgd worden door een verhaal dat hoort bij *De oma van de oma van mijn oma*.